

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ ФУНКЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВВ МВС УКРАЇНИ

У статті визначено проблеми реалізації виховної функції спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців ВВ МВС України. Фізичну підготовку військовослужбовців ВВ МВ України слід розглядати як можливість фізичного та особистісного удосконалення, формування і збереження високого рівня працездатності на різних етапах навчальної та службової діяльності. Велике значення зв'язку з цим має реалізація виховної функції фізичної підготовки, основні проблеми якої полягають у розробці відповідного методичного забезпечення та підвищення виховного потенціалу викладачів ВНЗ МВС, ЗСУ.

Ключові слова: спеціальна фізична підготовка; виховання, функція, професійна діяльність; навички, особиста безпека, військовослужбовці.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших чинників професійної підготовки військовослужбовців ВВ МВС України є високий рівень їхньої функціональної підготовленості, котра забезпечує належне виконання службових обов'язків. Сучасні вимоги передбачають підготовку фахівців ВВ МВС України, здатних швидко та кваліфіковано виконувати оперативно-службові завдання. Важливу роль у цьому відіграє фізична підготовка. У зв'язку з тим, що у сучасних умовах служба у внутрішніх військах МВС пов'язана з великими психоемоційними та фізичними навантаженнями, особлива увага приділяється питанням фізичної підготовки, що поряд із технічною й психологічною готовністю складає загальну професійну готовність військовослужбовців до службової діяльності, до перенесення високих фізичних і психічних навантажень, а також найбільш повного оволодіння професійними вміннями та навичками. Саме тому в керівних документах МВС, Збройних Сил України [1, 2] відмічається необхідність подальшого підвищення рівня фізичної підготовленості військовослужбовців, звертається увага на посилення вимог до фізичної підготовленості випускників вищих військових навчальних закладів. Крім того, умови приєднання України до європейського освітнього простору, органічна інтеграція відомчої системи освіти МВС, ЗСУ України у національну систему освіти, виконання поставлених перед військовослужбовцями ВВ завдань, вимагає суттєвого перегляду освітніх програм та технологій професійного навчання, розроблення та упровадження в практику новітніх інформаційних технологій навчання, в тому числі внесення змін і до фізичної підготовки як складової професійної підготовки. При цьому фізична підготовка повинна сприяти поліпшенню розвитку фізичних якостей: сили, витривалості, швидкості та спритності, зміцненню здоров'я, а також підвищенню працездатності військовослужбовців.

Фізична підготовка розглядається як єдиний, цілісний процес, який спрямований на вдосконалення фізичної природи людини та її психіки.

Номеровський С.В. в результаті проведеного аналізу теорії і практики фізичної підготовки, її керівних документів в якості ведучих функцій системи фізичної підготовки військовослужбовців, виділяє наступні: розвиваючо-прикладну, освітньо-методичну, оздоровчу, виховну та нормативну [7, с. 127]. Слід зазначити, що акцент діяльності керівників підрозділів та викладачів кафедр фізичної підготовки ВНЗ, в основному, спрямований на розвиток у військовослужбовців основних фізичних якостей і військово-прикладних навичок, тобто на успішне виконання ними нормативів з фізичної підготовки. В той же час недостатньо використовується потенціал виховної функції фізичної підготовки: методи, засоби та прийоми, спрямовані на виховання морально-вольових та соціально-психологічних якостей особового складу, психологічної стійкості, упевненості у своїх силах, цілеспрямованості, хоробрості та рішучості, ініціативи та винахідливості, наполегливості, витримки та самовладання, відчуття колективізму та товариської взаємодопомоги;

згуртуванню військових колективів та удосконаленню навичок у колективних діях на фоні великих фізичних і нервово-психічних напружень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні питання спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців у вузах МВС та ЗСУ України розглядалися у наукових працях таких вчених, як: С.А. Антоненко, Ю.А. Бородін, Ю.К. Дем'яненко, Б.В. Єндальцев, С. Єрьомін, І.П. Закорко, О.І. Камаєв, Є.В. Кін, С.С. Коровін, А.Р. Лушак, О.Г. Піддубний, С.М. Романчук, Ю.П. Сергієнко, А.Н. Чух, О.Г. Шалепа, О.А. Ярещенко, О.О. Ярмошук та ін. У роботах Ю.А. Бородіна, С.В. Романчука, доведено, що результати цілеспрямованої фізичної підготовки підвищують тренуваність організму, що сприятливо впливає на вдосконалення різних функцій організму, в тому числі і психічних [3].

Корольчук М.С. прийшов до обґрунтованих висновків про значимість фізичного тренування: для збереження сталості внутрішнього середовища організму; для розвитку та підтримки стійкості психічних процесів у складних умовах праці та спортивної боротьби; для адаптації рухових навичок і якостей до нових незвичайних умов [4].

Криворучко П.П. та Ложкін Г.В. розглядали фізичну підготовку, як ефективний засіб психологічної підготовки воїнів. У сучасних умовах її специфічна роль відчувається ще більш чітко, а діапазон завдань, які вирішуються, значно розширюється [5, 6].

Інтерес становлять праці Е.С. Вільчковського, Л.П. Сергієнка, М.О. Третьякова, А.В. Цьося, О.Е. Чайковскої, В. П. Красєва, П.С. Козубєя, О.М. Мовчана, О.Г. Шалара, М.С. Шевеля, Б.М. Шияна та ін. В наукових роботах цих авторів простежуються особливості фізичної підготовки, її спрямування на розвиток у військовослужбовців важливих фізичних і психологічних якостей, що цілеспрямовано і ефективно вирішує завдання, як загальної так і спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців.

Однак у педагогічній науково-методичній літературі спостерігається недостатня розробленість науково-теоретичних та організаційно-методичних аспектів виховної функції спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців ВВ.

Метою дослідження є визначення основних проблем та умов ефективної реалізації виховної функції спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців ВВ МВС України.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка військовослужбовців ВВ МВС України, у тому числі й у вищих навчальних закладах МВС проводиться на підставі Наказу МВС України №318 від 13.04.20012р. "Про затвердження Положення про організацію професійної підготовки рядового та начальницького складу ОВС України" [1] та Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України [2].

Слід зауважити, що фізичні вправи, які сприяють удосконаленню фізичної природи особи, також вдосконалюють її психіку, так як розвиток фізичних якостей знаходиться у взаємозв'язку з вихованням особистісних та професійних якостей. Отже, першочергове значення у вирішенні завдань покращення стану фізичної підготовки військовослужбовців має загальна фізична підготовленість і певний стан здоров'я, наявність яких зміцнює моральний дух і формує у свідомості військовослужбовців упевненість у своїх силах та здібностях.

Проведений нами аналіз навчальної успішності військовослужбовців в фізичній підготовці вказує на те, що традиційна система організації процесу фізичної підготовки в підрозділах недостатньо ефективно вирішує питання формування та розвитку необхідних особистісних та професійно значимих якостей, що, в свою чергу, призводить до зниження рівня фізичної підготовленості військовослужбовців.

На основі результатів дослідження можна виділити наступні проблеми ефективної реалізації виховної функції спеціальної фізичної підготовки: економічні реалії функціонування навчальних закладів, проблеми кадрового забезпечення; скорочення службового часу на заняття з фізичної підготовки; відсутність залежності оцінки професійної підготовленості військовослужбовців від показників їхньої фізичної підготовленості; низький рівень мотивації військовослужбовців щодо фізичного самовдосконалення; невідповідність засобів і методів фізичної підготовки завданням етапів професійного

становлення військовослужбовців; невідповідність змісту фізичної підготовки вимогам професійного навчання; недостатня ефективність методики й організації навчання; відсутність урахування індивідуальних особливостей військовослужбовців; недостатня методична підготовка викладачів, які організують та управляють процесом фізичної підготовки. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку шляхів вдосконалення системи фізичної підготовки військовослужбовців. В цьому аспекті, на нашу думку, особливе значення має правильна реалізація потенціалу виховної функції фізичної підготовки, що дозволяє вирішити велику кількість проблемних питань в короткий час.

Нами були розроблені методичні рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації виховної функції спеціальної фізичної підготовки, які включають:

1. узагальнення передового досвіду та розробку і впровадження на цій основі методичного забезпечення системи фізичної підготовки військовослужбовців;

2. підвищення дієвості взаємодії керівного складу, кафедр фізичної підготовки та структур виховної роботи підрозділу, оскільки фізична підготовка військовослужбовців підрозділу носить загальний характер; рекомендації органам виховної роботи для належного налагодження диференційованого навчання всіх категорій суб'єктів забезпечення фізичної підготовки;

3. забезпечення всіх відповідальних командно-виховних кадрів необхідною літературою (довідники, навчально-методичні посібники, підручники, методичні розробки щодо системи роботи по фізичній підготовці військовослужбовців); домогтися, щоб кожна посадова особа знала своє місце і роль в цьому процесі, основні напрямки, форми і методи роботи, вміла проводити відповідні заходи, а також усунення формалізму в організації й проведенні відповідних заходів;

4. підвищення активності військовослужбовців за допомогою зовнішніх впливів (різної обстановки занять) і різноманітних методів педагогічного стимулювання (створенням підвищеної зацікавленості у виконанні вправ і дій, тактичної націленістю використовуваних засобів, військовими і рухливими іграми, змаганнями тощо), а також стимулювати індивідуальні (внутрішні) зусилля;

5. використання вправ, які містять елементи новизни, небезпеки, що вимагають прояву ризику, з поступовим ускладненням умов виконання; багаторазовим виконанням вправ з великими та тривалими фізичними і психічними навантаженнями, а також вправ, пов'язаних з необхідністю точно діяти в умовах фізичних і психічних навантажень;

6. збільшення тренувальної спрямованості практичних занять з фізичної підготовки та проведення їх на позитивному емоційному фоні;

7. посилення вимогливості до військовослужбовців у прояві певних фізичних та особистісних якостей, аж до застосування категоричних вимог (наказ, команда), при виконанні небезпечних дій і вправ;

8. проведення комплексних і спеціальних занять з фізичного загартовування, військовослужбовців;

9. раціональний підбір фізичних вправ для різних завдань фізичної підготовки, диференціацію за віком, статтю військовослужбовців;

10. пропагування здорового способу життя, спорту, фізичної культури, спеціальної фізичної підготовки, роз'яснення за допомогою всіх наявних сил і засобів виховного й морально-психологічного забезпечення.

Не слід упускати і можливості супутнього фізичного тренування, навчально-тренувальних занять з різних видів спорту, масові змагання, військово-спортивні змагання, а також ранкову фізичну зарядку. При цьому обов'язковим повинно бути дотримання наступних принципів: систематичність, достовірність, принциповість, врахування об'єктивних і суб'єктивних причин у їх єдності та взаємозв'язку.

Наш досвід проведення занять з фізичної підготовки військовослужбовців ВВ МВС України показує, що у цієї сфері недостатньо активно використовуються інноваційні методики підготовки кадрів, новітні педагогічні технології, зокрема, інформаційні

технології. У системі фізичного підготовки інноваційні технології навчання можуть бути реалізовані у вигляді електронних підручників, різноманітних пошукових, тестових систем, оздоровчих програм, практикумів, програм функціональної діагностики і т. ін., що дозволяє вирішити протиріччя між підняттям теоретичного, методичного рівня підготовленості військовослужбовців та засвоєнням фізичних вправ, розвитком фізичних якостей в межах визначеного часу.

Перехід ВНЗ МВС, ЗСУ до нових реалій навчальної діяльності навіть вимагає застосовувати інноваційні технології навчання, стимулює не стояти на місці, шукати нові шляхи вирішення нагальних проблем. В зв'язку з цим нами вбачається доцільним та корисним застосовувати комп'ютеризоване керування навчально-тренувальним процесом. Комп'ютерні програми дозволяють суттєво покращити стан фізичної підготовки військовослужбовців, адже спрощує процес теоретичного подання необхідної інформації з питань фізичної культури, спеціальної фізичної підготовки, були відображені основні форми документів та положення з фізичної підготовки, програми розрахунку рейтингу, розрядів, місць військовослужбовців, а також відеокліпи техніки виконання фізичних вправ, активізувати необхідні психічні процеси, стани і властивості військовослужбовців, підвищувати прикладами та ілюстраціями військово-прикладних вправ і дій у різноманітних умовах, допомагає розробляти комплекси із спеціально підібраними коригуючими вправами, за допомогою яких формувати і удосконалювати необхідні якості військовослужбовців.

Крім того, наші дослідження показали, що для покращення морально-вольових та соціально-психологічних якостей особового складу, підвищення рівня психологічної стійкості, упевненості у своїх силах, цілеспрямованості, хоробрості та рішучості, ініціативи та винахідливості, наполегливості, витримки та самовладання, відчуття колективізму та товариської взаємодопомоги військовослужбовців, а також згуртування військових колективів та удосконалення навичок у колективних діях на фоні великих фізичних і нервово-психічних напружень доцільно застосовувати комплексні командні ігри-імітації професійних ситуацій, в яких приймає участь весь підрозділ. Заняття повинні носити тренувальну спрямованість. Звичайно, це вимагає великої попередньої організаційної та методичної підготовки керівним та викладацьким складом, із застосуванням методів педагогічної майстерності, удосконалення навчально-матеріальної бази.

Підготовчу частину занять необхідно насичувати військово-прикладними діями, емоційними вправами і виконувати їх на тактичному фоні основної частини. Комплексне тренування проводити з урахуванням особливостей професійної діяльності, з великими фізичними і психічними навантаженнями на тлі втоми, доцільно створювати обстановку, яка містить елементи новизни, небезпеки та ризику, приділяти більше уваги єдиноборствам та організації різних змагань, особливо групових. Заняття на смузі перешкод доцільно комбінувати з прискореним пересуванням на місцевості та рукопашним боєм. На смугах перешкод потрібно з'єднувати деякі перешкоди, що дозволить пристосувати їх до групових дій. Завдяки цьому збільшиться пропускна здатність місць занять під час навчання тим чи іншим прийомам і діям, підвищиться щільність заняття, з'явиться можливість урізноманітнити умови в процесі тренування, усунути монотонність і одноманітність в заняттях. Дані заходи будуть сприяти підвищенню тренувальної спрямованості занять та їх емоційності. Специфікою таких занять з фізичної підготовки є те, що на них поряд з теоретичними знаннями військовослужбовцями набуваються рухові уміння, методичні та практичні навички. Це потребує здатності військовослужбовців аналізувати та засвоювати матеріал, що викладається, одночасно за багатьма параметрами.

Як вказує В.М. Романчук, необхідно вдосконалювати системи перевірки та оцінки військовослужбовців з фізичної підготовки. Оцінка повинна відображати не тільки здатність швидко та вправно виконувати контрольні вправи, але й уміння впевнено діяти в напружених умовах, працювати в групах, виявляти взаємодопомогу, колективізм [8].

Висновки. На основі вищевикладеного можна зробити наступні висновки: фізичну підготовку військовослужбовців ВВ МВ України слід розглядати як можливість фізичного та

особистісного удосконалення, формування і збереження високого рівня працездатності на різних етапах навчальної та службової діяльності. Велике значення зв'язку з цим має реалізація виховної функції фізичної підготовки, основні проблеми якої полягають у розробці відповідного методичного забезпечення та підвищення виховного потенціалу викладачів ВНЗ МВС, ЗСУ.

Подальші дослідження з розглядуваного питання слід проводити у напрямку пошуку шляхів вирішення названих проблем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Наказ МВС України №318 від 13.04.20012р. “Про затвердження Положення про організацію професійної підготовки рядового та начальницького складу ОВС України”.
2. Настанова з фізичної підготовки у ЗСУ (НФП-2009. – Київ, 2009. – 235 с.
3. Бородин Ю.А. Воспитание психической устойчивости курсантов средствами и методами физической подготовки / Ю.А. Бородин, В.Б. Добровольский, С.В. Романчук, В.С. Таран // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – 2003. № 1. – С. 30-40.
4. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності / М.С. Корольчук. – К.: Ельга Ніка-Центр, 2003. – 400 с.
5. Криворучко П.П. Морально-психологічний стан військового підрозділу: оцінка та прогнозування / П.П. Криворучко, О.Ф. Хміляр. – К.: Молода нація, 2005. – 63 с.
6. Ложкін Г.В. Психологічне супроводження військовослужбовців у діяльності за екстремальних умов / Г.В. Ложкін. – К.: МОУ, 2003. – 218 с.
7. Номеровський С.В. Освітньо-методична функція системи фізичної підготовки військовослужбовців і ступінь її наукового обґрунтування / С.В.Номеровський / // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – № 3 – 2011. – с. 126 – 130.
8. Романчук В.М. Фізична підготовка у Збройних Силах України: навч. посіб. / В.М. Романчук, С.В. Романчук. – Ж.: ЖВІРЕ, 2004. – 144 с.

Рецензент: д.т.н, проф. Вишнівський В.В., старший науковий співробітник науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Гуртовой Д.Е., Андрусенко С.И.

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ФУНКЦИИ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

В статье определены проблемы реализации воспитательной функции специальной физической подготовки военнослужащих внутренних войск министерства внутренних дел Украины. Физическую подготовку военнослужащих внутренних войск министерства внутренних дел Украины нужно рассматривать как возможность физического и личностного совершенствования, формирования и сохранения высокого уровня трудоспособности на разных этапах учебной и служебной деятельности. Большое значение связи с этим имеет реализация воспитательной функции физической подготовки, основные проблемы которой состоят в разработке соответствующего методического обеспечения и повышения воспитательного потенциала преподавателей ВУЗ МВД, ВСУ.

Ключевые слова: специальная физическая подготовка; воспитание, функция, профессиональная деятельность; привычки, личная безопасность, военнослужащие.

Gurtovoj D., Andrusenko S.

FEATURES OF REALIZATION OF EDUCATIONAL FUNCTION OF PHYSICAL PREPARATION OF MILITARY MEN OF INTERNAL ARMIES OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

In the article problems of realisation of educational function of special physical preparation of military men of internal armies of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are defined. Physical

preparation of military men of internal armies of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine needs to be considered as possibility of physical and personal improvement, formation and preservation of high level of work capacity at different stages of educational and office activity. Realisation of educational function of the physical preparation which basic problems consist in working out of corresponding methodical maintenance and increase of educational potential of teachers High school of the Ministry of Internal Affairs, Armed Forces of Ukraine has great value of communication with it.

Keywords: special physical preparation; education, function, professional work; habits, personal safety, military men.